

એકાકાર

એકાકાર

અંડ ને આકાર એકાકાર છે.

ભીતરી ધબકાર એકાકાર છે.

નાદ આઠેપ્હોર અંદર ગુંજશે,

રોમેરોમે તાર એકાકાર છે.

એક ભગવી ભાવભીની આંખમાં,

વ્હાલનો વિસ્તાર એકાકાર છે.

દૃશ્યનો દીવો બુઝાયો આખરે,

આભ ને અંધાર એકાકાર છે.

કૈંક ઈચ્છાના ઊછળતા ઓઘમાં,

આ સકળ સંસાર એકાકાર છે.

પંથ પળભરમાં કપાતો જાય છે,

અશ્વમાં અસવાર એકાકાર છે.

શબ્દના સોનેમઢેલા દેહમાં,

અર્થ અપરંપાર એકાકાર છે.

સંતો

ફક્ત સંકેતથી સઘળું સદા કહી જાય છે સંતો.
નર્યા અખબાર માફક ક્યાં કદી વંચાય છે સંતો?

સમજવા હોય તો પકડો તણખલું સ્હેજ શ્રદ્ધાનું,
નરી-નકરી સમજથી એમ ક્યાં સમજાય છે સંતો?

નથી સોનેમઢેલા મહેલમાં એ કેદ કંઈ થાતા,
સૂતરના એક કાચા તાંતાણે બંધાય છે સંતો.

જગત આખું જાણે બાથમાં લેતા હતા હમણાં,
અચાનક સાતમે પાતાળ જઈ સંતાય છે સંતો.

હસે-બોલે બધાં સાથે બધાંની જેમ પણ અંતે-
બધાંથી કોઈ જુદા મારગે ફંટાય છે સંતો.

ભલે આઠે દિશામાં રાત-દિ' તલવાર વિંઝાતી,
સકળ સંસાર વચ્ચે વહાલ થઈ વહેંચાય છે સંતો.

ખજાના ખોલતા સંતો

અચાનક આંગણે આવી ખજાના ખોલતા સંતો.
બધાંના દ્વાર ખખડાવી ખજાના ખોલતા સંતો.

નરી આંખે કશુંયે ક્યાં અહીં દેખાય છે ક્યાંયે?
અગોચર હાથ લંબાવી ખજાના ખોલતા સંતો.

ઘણી વેળા કશું બોલ્યા વિના સંકેતથી કેવળ
રહસ્યો કૈંક સમજાવી ખજાના ખોલતા સંતો.

કદી હળવેકથી લઈ ગોઠમાં એ હેત વરસાવે,
કદી ધબકાર થંભાવી ખજાના ખોલતા સંતો.

પ્રથમ પોતે જ ઝાલી હાથ એ લઈ જાય છે સાથે,
પછી મઝધાર ડુબાવી ખજાના ખોલતા સંતો.

એ જ સંત છે સાચા

સમજણનો દીવો પેટાવે, એ જ સંત છે સાચા.
અંદર અજવાળું ફેલાવે, એ જ સંત છે સાચા.

કંઠી બાંધી બાંધે નહીં કેવળ પોતાના ખીલે,
મુક્તિનું તોરણ બંધાવે, એ જ સંત છે સાચા.

દૂર રહીને દેખી જાણે સૌની સઘળી પીડા,
હાથ અગોચર જે લંબાવે, એ જ સંત છે સાચા.

કોઈ ભલેને કાંટા ભોંકે, કોઈ ઉગામે પથ્થર,
સૌને મારગ ફૂલ બિછાવે, એ જ સંત છે સાચા.

વેશ-વરણના વર્તુળમાં ના કેદ કદીયે થાતા,
અણિયાળા કેં ભેદ ભુલાવે, એ જ સંત છે સાચા.

ભીનપવરણી આંખો બનતી શાતાનું સરનામું,
રણમાં પણ વાદળ વરસાવે, એ જ સંત છે સાચા.

બે'ક શબદ ઉચ્ચારી ચારે વેદ ઉઘાડી જાણે,
સંકેતોથી જે સમજાવે, એ જ સંત છે સાચા.*

■ શ્રદ્ધેય સંત મોરારિબાપુને અર્પણ

એકાદા સાધુને કારણે

અઘરાતે સૂરજનાં કિરણો રેલાય છે એકાદા સાધુને કારણે.
અંદરના ઓરડામાં અજવાળું થાય છે એકાદા સાધુને કારણે.

ઊંડી ને અઘરીયે ભાષા સમજાય છે એકાદા સાધુને કારણે.
સમજણનું કોરું એ પાનું વંચાય છે એકાદા સાધુને કારણે.

તડકાનાં તીર સાવ બુઢ્યાં થઈ જાય છે એકાદા સાધુને કારણે.
વૈશાખી બપોરે લીલપ લહેરાય છે એકાદા સાધુને કારણે.

ઉઘાડા આકાશે વાદળ બંધાય છે એકાદા સાધુને કારણે.
બળબળતું રણ આખેઆખું ભીંજાય છે એકાદા સાધુને કારણે.

પાણીનું પોત હવે પળમાં પરખાય છે એકાદા સાધુને કારણે.
પોકળ પરપોટાઓ મનમાં મુંઝાય છે એકાદા સાધુને કારણે..

જીવતરના ચરખામાં ઝીણું કંતાય છે એકાદા સાધુને કારણે.
શ્વાસોનું વસ્તર પણ ભગવું રંગાય છે એકાદા સાધુને કારણે.

ભવભવનો ભાર સાવ ઓગળતો જાય છે એકાદા સાધુને કારણે.
ટચલી આંગળીએથી પર્વત ઊંચકાય છે એકાદા સાધુને કારણે.

એવું તે એનામાં શું છે?

એને આંગણ સૌ આવે છે, એવું તે એનામાં શું છે?
હાથ બધાંને લંબાવે છે, એવું તે એનામાં શું છે?

પાદરમાં, ખેતરમાં, રણમાં ભીનુંભીનું વાદળ થઈને,
વહાલ સતત એ વરસાવે છે, એવું તે એનામાં શું છે?

તગતગ થાતી તલવારો સામે મઘમઘતું ફૂલ ધરીને,
આંધીને પણ અટકાવે છે, એવું તે એનામાં શું છે?

આપોઆપ જ સૌના હાથેથી હથિયારો હેઠાં પડતાં,
હેત કરીને હંફાવે છે, એવું તે એનામાં શું છે?

સૂના ફળિયે જઈને રૂડા અવસરના આસોપાલવનાં,
લીલાં તોરણ બંધાવે છે, એવું તે એનામાં શું છે?

આમ નદી કે કૂવાકાંઠો ક્યાંય નથી દેખાતો તોયે,
ખાલી ગાગર છલકાવે છે, એવું તે એનામાં શું છે?

કોલાહલના જંગલ વચ્ચે મૌન બની બેસીને સઘળું,
સંકેતોથી સમજાવે છે, એવું તે એનામાં શું છે?*

■ શ્રદ્ધેય મોરારિબાપુને

એ

હરપળે હાથ સ્હેજ લંબાવી.
એ ઉગારે મને સ્વયં આવી.

હું કરું પાત્ર એક ખાલી ત્યાં,
એ જ આવીને જાય છલકાવી.

સાનમાં એ ઘણુંય કહી દેતા,
નામ લઈને જરાક બોલાવી.

ઊંઘતા જીવને જગાડે એ,
દ્વાર હળવે રહીને ખખડાવી.

શીખવે એ જ અર્થ જીવનનો,
શ્વાસ બે-ચાર સાવ થંભાવી.

એ જ અઢળક કરે છે અજવાળું,
શબ્દની જ્યોત રોજ પ્રગટાવી.

એ આવે છે

છાને પગલે એ આવે છે.

હેત કરીને હંફાવે છે.

મૌન રહીને મરમ બધોયે,

સંકેતોથી સમજાવે છે.

સામેથી ન્યોછાવર થાવા,

હાથ સતત એ લંબાવે છે.

એ જ પછી આંગણમાં આવી,

લીલાં તોરણ બંધાવે છે.

લોક લણે છે મોલ બધોયે,

બીજ બધાંયે એ વાવે છે.

હું તો વાટ જરા મૂકું છું,

દીવો તો એ પેટાવે છે.

કાગળ હાથ ધરીને અંતે

એ જ કલમ પણ પકડાવે છે.

સતત સાથે રહે છે એ

ધબકતા શ્વાસમાં આવી, સતત સાથે રહે છે એ.
જરા ધબકાર થંભાવી, સતત સાથે રહે છે એ.

ભલે હો રાત અંધારી, ફિક્કર થાતી નથી સ્હેજે,
અચાનક જ્યોત પ્રગટાવી, સતત સાથે રહે છે એ.

નહીં ભૂલો પડું હું જિંદગીના ગાઢ જંગલમાં,
અગોચર હાથ લંબાવી, સતત સાથે રહે છે એ.

હવે સંતાપ સૂરજનો ઘડીભરમાં જ આથમશે,
બધીયે ડાળ ફેલાવી, સતત સાથે રહે છે એ.

કદાચિત્ કોઈ ઠોકરથી ઘવાતું હોય છે મન, પણ -
બટકણા મનને સમજાવી, સતત સાથે રહે છે એ.

શકુનિ જેમ સૌ ચાલી રહ્યા છે ચાલ પણ અંતે,
બધી બાજીને પલટાવી, સતત સાથે રહે છે એ.

ઋણાનુબંધ લાગે છે મને તો કૈંક જન્મોનો,
અકારણ વ્હાલ વરસાવી, સતત સાથે રહે છે એ.

બધી ઇચ્છા કરે પૂરી

અચાનક એ જ આવીને બધી ઇચ્છા કરે પૂરી.
મને મનમાં વસાવીને બધી ઇચ્છા કરે પૂરી.

નરી આંખે નિહાળી ના શકો એને કદી ક્યાંયે,
છતાં પગલું દબાવીને બધી ઇચ્છા કરે પૂરી.

નથી કેં માગવું પડતું કશુંયે હાથ લંબાવી,
સ્વયં આપી-અપાવીને બધી ઇચ્છા કરે પૂરી.

જીવનના પંથમાં ભૂલા પડો ત્યારે ખરે ટાણે-
ખરો રસ્તો બતાવીને બધી ઇચ્છા કરે પૂરી.

ગુના સઘળા કરી દે માફ એકાદી નજર નાખી,
પછી ફૂલડે વધાવીને બધી ઇચ્છા કરે પૂરી.

અહમ્નું બીજ ના રોપાય મનમાં એ જ કારણથી,
જરા અમને સતાવીને બધી ઇચ્છા કરે પૂરી.

સૌ આવે છે

દોડીને સામેથી મળવા સૌ આવે છે.
આખા ને આખા ઓગળવા સૌ આવે છે.

સુખનું સરનામું શોધી જોજન છેટેથી,
દુઃખોનાં કેં દળણાં દળવા સૌ આવે છે.

પાતકનાં પંખીઓ અંતે ઊડી જશે,
પુણ્યપુંજને ટોળે વળવા સૌ આવે છે.

આપોઆપ જ પ્રગટેલા દીવાની જ્યોતે,
અંદર ને બાહર ઝળહળવા સૌ આવે છે.

થીજેલું લોહી પાછુંયે થાય ધબકતું,
સામે ચાલીને ખળભળવા સૌ આવે છે.

બારેમાસ વરસતું આખું આભ અહીં તો,
ભીના બે શબ્દો સાંભળવા સૌ આવે છે.

કંઈક તો લાગે જ છે

કંઈ, કહેણી ને કથામાં કંઈક તો લાગે જ છે.
રામની રૂડી સભામાં કંઈક તો લાગે જ છે.

મખમલી ચોપાઈની જાજમ ઉપર એ સોહતા,
છંદ-દોહા-સોરઠામાં કંઈક તો લાગે જ છે.

રોજ અંગેઅંગને ટાઢક કરે છે તરબતર,
એક ભીના આંગણમાં કંઈક તો લાગે જ છે.

આજ રોમેરોમમાં વાગી રહી છે વાંસળી,
આજની આબોહવામાં કંઈક તો લાગે જ છે.

રૂપ શ્રદ્ધાનું ધરીને ફરફરે છે એ સતત,
લાલ ને લીલી ધજામાં કંઈક તો લાગે જ છે.

જાત આખી ઝળહળે છે કૈંક યુગોથી હજી,
વેદજૂના વારસામાં કંઈક તો લાગે જ છે.

કોઈ એ લૂંટે નહીં ને કોઈ દિ' ખૂટે નહીં,
શબ્દની આ સંપદામાં કંઈક તો લાગે જ છે.

દિદાર ઝંખે છે

મન બધાંનું મદાર ઝંખે છે.

લોક તેથી દિદાર ઝંખે છે.

શ્વાસ પણ સારવાર ઝંખે છે.

લોક તેથી દિદાર ઝંખે છે.

આંગળી એક તાર ઝંખે છે.

લોક તેથી દિદાર ઝંખે છે.

આંખ કંઈ આરપાર ઝંખે છે.

લોક તેથી દિદાર ઝંખે છે.

કૈંક અંદર અપાર ઝંખે છે.

લોક તેથી દિદાર ઝંખે છે.

બે'ક તાજા વિચાર ઝંખે છે.

લોક તેથી દિદાર ઝંખે છે.

પ્રેમભીની પુકાર ઝંખે છે.

લોક તેથી દિદાર ઝંખે છે.

એક જણ

એક જણ આવે અને સાતેય રંગો અવતરે.
એક જણ જાતાં જ માથે આભ કાં તૂટી પડે?
એક જણ આવે અને અવસર રચાતો ઊંબરે.
એક જણ જાતાં જ આખું આંગણું હીબકે ચડે!
એક જણ આવે અને મનનું સરોવર આછરે.
એક જણ જાતાં જ જળની સાથ કાંઠા ખળભળે!
એક જણ આવે અને અજવાસ ઊગે કાંગરે.
એક જણ જાતાં જ અંધારું બધે ઘેરી વળે!
એક જણ આવે અને દૂંદૂંચ પાછું પાંગરે.
એક જણ જાતાં જ કેં કાતિલ કુહાડી ઊછળે!
એક જણ આવે અને રણને ઝરણમાં ફેરવે.
એક જણ જાતાં જ આ વહેતી નદી ભડકે બળે!
એક જણ આવે અને આયાત આખી ઊતરે.
એક જણ જાતાં જ કાગળ સાવ કોરો તરફડે!*

■ સ્મરણ : થાઈલેન્ડની રામકથામાંથી મોરારિબાપુની વિદાય

કોણ?

કોણ સતત આંધીને ખાળે?

કોણ અડીં બાજી સંભાળે?

તીર અને તલવારો વચ્ચે,

કોણ પુષ્પ થઈને પંખાળે?

ઊંડી ખીણમાં જતા પગને,

કોણ અચાનક પાછા વાળે?

રાત-દિવસ જાગીને રણમાં,

કોણ હજી વીરડાઓ ગાળે?

અંધારી રાતે સૂરજ થઈ,

કોણ મને આખો અજવાળે?

જીવતરને મધમીઠું કરવા,

કોણ છુપાતું આંબાડાળે?

સામે ચાલી ઘરઘર જઈને,

કોણ અહમ્ની લંકા બાળે?

એ કોણ છે?

રોજ ઝીણું ઝરમરે એ કોણ છે?
આંગણું ભીનું કરે એ કોણ છે?

હરપળે આ શ્વાસના મંદિર ઉપર,
થઈ ધજા જે ફરફરે એ કોણ છે?

કોણ ગોવર્ધન ઉપાડે છે હજી?
આંગળી ટચલી ધરે એ કોણ છે?

શાંત જળમાં, આત્મમાં, અવકાશમાં,
શિલ્પ ઝીણું કોતરે એ કોણ છે?

પાંદડું પીળું કરીને ખેરવે,
ને પછીથી પાંગરે એ કોણ છે?

સાવ ખાલી થઈ જતાં આ પાત્રને,
જે સ્વયં આવી ભરે એ કોણ છે?

ઊંઘ ઉડાડીને અક્ષર પાડવા,
હાથમાં કાગળ ધરે એ કોણ છે?

એ તું જ છે

હાથમાં કાગળ ધરે એ તું જ છે.
અક્ષરો થઈ અવતરે એ તું જ છે.

સાવ ભૂંસે છે ભુલાવી દઈ બધું,
ને પછીથી સાંભરે એ તું જ છે.

સાતમા પાતાળનું તળ તાગવા,
છેક ઊંડે ઊતરે એ તું જ છે.

સાવ સૂના હાડમાં આઠે પ્રહર,
શ્વાસરૂપે સંચરે એ તું જ છે.

ડૂબતાંને તારવા મઝધારમાં,
એક તરણું થઈ તરે એ તું જ છે.

લોક ઊભા છે ઉગામી પથ્થરો,
માત્ર ફૂલો પાથરે એ તું જ છે.

બાથ આખા વિશ્વને ભરવા સતત,
વહાલ થઈને વિસ્તરે એ તું જ છે.